

Østlandet

Skjøtselsplan for Prinsen på Ostøya i Bærum kommune.

Bioreg AS Rapport 2015 : 24

BIOREG AS

Rapport 2015:24

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik og Solfrid Helene Lien Langmo (tlf. 915 27072) for Bioreg AS Øistein Røsok for Fylkesmannen	ISBN-nr. 978-82-8215-306-5
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Oslo og Akershus ved Øystein Røsok	Dato: 01.12.2015
Referanse: Langmo S. H. L. & Oldervik F. G. 2015. Skjøtselsplan for Prinsen på Ostøya i Bærum kommune, Akershus Fylke. Bioreg AS rapport 2015 : 24. ISBN; 978-82-8215-306-5. Fylkesmannen i Oslo/Akershus. Miljøvern-avdelingen		
Referat: Rapporten beskriver naturverdier og arts mangfold for Prinsen på Ostøya i Bærum kommune. Videre gjør rapporten rede for de skjøtselstiltak som bør settes i verk for å ta vare på de biologiske verdiene som er knyttet til lokaliteten.		
5 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtsel Slåttemark Åpen kalkmark		

Lokalitet nummer: 1

Figur 1. Det store bildet viser slåttemark like nord for husene i Prinsen. Nederst tv: dragehode (VU). Nederst i midten: Åpen kalkmark ytterst på neset med stort mangfold av karplanter, moser og lav. Nederst th: Slåttemark med arter som dragehode (VU), tiriltunge og blodstorkenebb. (Alle foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

1. Innhold

1. Innhold.....	3
Forord.....	4
A. Generell del.....	5
Slåttemarksutforminger på Østlandet.....	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
Kilder.....	13
Ortofoto/kart	14
Bilder.....	17
Artsbilder	21
Artsliste	23
Veiledning til skjøtselsplanskjemaset, B- Spesiell del.	24

Forord

I samsvar med en nasjonal handlingsplan for å ta vare på de gjenværende slåttemarkene i Norge har Fylkesmannen i Oslo/Akershus tatt initiativ til å lage skjøtselsplaner for de to fylkene. Det er Øystein Røsok som samordner dette arbeidet. Bioreg AS fikk i oppgave å lage skjøtselsplan for en mindre del av Ostøya i Bærum kommune, og øya ble oppsøkt og undersøkt den 13.07.2015.

Ostøya ligger i Oslofjorden litt ut for Sandvika. Hele øya har tilhørt Oust gård (gnr 44), og Prinsen var en husmannsplass under denne gården (Mohus, 1987). Marthinsen (1983) antyder at bosetningen på Ostøya kan være fra eldre jernalder (ca 500 f. Kr. til 550 e. Kr). I følge samme kilde kan navnet Ost stamme fra det urgermanske ordet *unsti* som skulle bety «den gode øya.» Videre hevdes det at det er uvisst hvorvidt det har vært bosetning på øyene her ute like lenge som på fastlandet. Om Oust finnes mye litteratur, ettersom dette var en storgård. I følge Mohus (1987) er Prinsen registrert i husmannsmantallet som Printsens allerede i 1771, med en beskrivelse av at husene var svært dårlige, men at det ble reist nye, og at det i 1865 var to hus på plassen. Ellers finnes det ikke mye om Prinsen i kildene, men om den andre husmannsplassen i området, Dronningen finnes flere beretninger. I beskrivelsen som ligger i Naturbase nevnes det at lokaliteten trolig har vært benyttet til ekstensivt jordbruk over lang tid. Dyreholdet i Prinsen er ikke kjent, men det er grunn til å tro at også husmannsfolkene her hadde rett til å ha en ku i havnehagene til Oust gård på linje med husmannsfolkene i Dronningen (Myhre, 1982). Selve enga, som i dag er slått som plen, har vært nyttet til åker og slåtteeng (Flatby, 1994). Myhre (1982) omtaler fra husmannsplassen Dronningen at de hadde rett til å ha nok jord til å sette en tønne med poteter. Det er mange sider ved utviklingen på Ostøya som vi vet lite og ingenting om. Skjøtselsplanen bygger derfor på en antakelse om at øya har vært gjennom en viss gjengroingsprosess etter at dyreholdet og slåtten opphørte. Det samme gjelder for Prinsen, som vi jo vet at var rimelig gjenvokst da nåværende eier overtok for 12 år siden (Jan Otto Ringdal, pers medd.). Dette er også omtalt i Flatby (1994). I Prinsen er likevel mye av det opprinnelige artsmangfoldet bevart på skinnere partier, noe som gjør lokaliteten svært verdifull.

Ostøya består av mange registrerte naturtypelokaliteter der åpen kalkmark må sies å være dominerende. I tillegg finnes stedvis mye kalkskog. Hele eiendommen Prinsen er i dag registrert som åpen kalkmark av verdien Svært viktig - A i Naturbase. Ved besøket i 2015 ble grensene for lokaliteten betydelig revidert, i tillegg til at det ble klart at deler av lokaliteten er å regne som slåttemark, og dermed også bør ha slåtteskjøtsel for å unngå gjengroing og utarming av artsmangfoldet. Det ble også klart at det innenfor lokaliteten bør legges opp til ulike slåttereimer på bakgrunn av ulik tykkelse på jordsmonnet og dermed ulik gjengroingshastighet. I tillegg finnes en del åpen kalkmark innenfor lokaliteten, der en regner rydding av busker og kratt som tilstrekkelig for å hindre gjengroing. Ellers finnes også områder med plen, bebyggelse og kalkskog, som dels bør slettes fra Naturbase, og dels bør legges inn under andre lokaliteter. Mye av Ostøya ble i 2002 vernet som naturreservat, og resten er viktige områder for friluftsliv. Det finnes en stor golfbane og mange sommerhus på øya. Også husene i Prinsen brukes i dag som sommerhus. Det foreligger forvaltningsplan for naturreservatet. Områdene i Prinsen og Dronningen er ellers, sammen med Borøya, registrert som helhetlig kulturlandskap av høy biologisk og kulturhistorisk verdi av Flatby (1994). I tillegg er området rundt Prinsen og Dronningen vurdert som nasjonalt verneverdig ut fra botaniske vernekriterier av Bronger (1985).

Den svært sjeldne sommerfuglen lakrismjeltblåvinge (CR), som er helt avhengig av planten lakrismjelt i store deler av sesongen for overlevelse (Artsdatabankens faktaark for lakrismjeltblåvinge), er tidligere registrert på Ostøya. Også i Prinsen er det registrert flere forekomster av lakrismjelt. Planten er for det meste registrert i skogkanter. I Prinsen er det aktuelt med slått, og da bør lakrismjelten settes igjen sammen med dragehode (VU), og ikke slås i det hele tatt. Øya huser også mange andre sjeldne insekter.

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Oslo/Akershus v/Øystein Røsok for oppdraget og for et godt samarbeid om prosjektet. Samtidig vil vi takke grunneierne for godt samarbeid og verdifulle bidrag til skjøtselsplanen, samt at vi ble svært godt mottatt ved vårt besøk 13.07.2015!

Mjosundet i Aure 1. desember 2015 Rissa 1. desember 2015

For Bioreg AS
Finn Gunnar Oldervik

Solfrid Helene Lien Langmo

A. Generell del¹

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad alt for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truete beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truete engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige ”levende genbanker”. I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truete naturtyper.

Slåttemarksutforminger på Østlandet

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Østlandet og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

Telemark er kjerneområde for søstermarihånd. I Svartdal-Hjartdalbygdene, Seljord og Hjartdal kommuner, finnes flere orkidérike slåttemarker med store søstermarihåndforekomster. Engene kan defineres som flekkgrisøreng (boreal slåtteeng) med arter som småengkall, storblåfjær, marinøkkel, lifiol, skogmarihånd, brudespore, kvitkurle, grønnkurle og stortveblad. I tillegg er vårmarihånd, rødflangre, hjertegras, handmarinøkkel, storengkall og ormetunge registrert i noen av dem. Noe tørrere tjæreblomeng finnes også i Svartdal-Hjartdal med bl.a. søstermarihånd, prestekrage, tiriltunge, hårsveve, rødknapp, flekkmure, marinøkkel, gjeldkarve og engkvein. En viktig slåttemarkslokalitet med en stor søstermarihåndbestand er også registrert i Flesketveit i Tokke. Den boreale slåttemarka (flekkgrisøreng) er skogtraktenes blomsterenger og fine utforminger finnes også bl.a. i Oslo og Akershus på Nordli, Eidsvoll, med innslag av bl.a. grov nattfiol, brudespore, flekkgrisøre, hjertegras, vill-lin og marinøkkel og på Sør-Kringler på Nannestad der det finnes en rekke rødlistede sopparter. Også Rajesetra i Kongsberg kommune i Buskerud har fine slåtteenger med mye søstermarihånd, samt marianøkkelblom, harerug, storblåfjær, flekkgrisøre, dunkjempe og gjeldarve. Veirubomst, sandarve og vanlig marinøkkel er også funnet i tørrenger på Rajesetra.

Østlandets største solblombestand er registrert på Mikkellrud i Aurskog-Høland i Oslo og Akershus. Lokaliteten har vært slått kontinuerlig i ca. 300 år og er meget artsrik med arter som bakkesøte, brudespore, flekkmarihånd, flekkgrisøre, marinøkkel og rødknapp. En annen meget artsrik lokalitet i Aurskog-Høland er Lysaker. Der vokser bl.a. flekkgrisøre, brudespore, enghaukeskjegg, bakkesøte, vanlig nattfiol, prestekrage og knollerteknapp. På flere av disse lokalitetene finnes den boreale enga (flekkgrisørenga) i mosaikk med tørr-frisk fattigeng (som også kan være meget artsrik) og/eller skogstorkenebb-ballblomenger (frisk, næringsrik eng). Denne boreale engtypen er frodigere enn flekkgrisøreng. Dette er fjelltraktenes og Nord-Norges blomsterenger. I sør er de kulturavhengige (først og fremst knyttet til slåttemark) og på sterk tilbakegang. Særlig viktige lokaliteter finnes i den sør-vestligste delen av ballblomens utbredelsesområde for eksempel i Telemark i Svartdal-Hjartdalområdet.

¹ Denne delen angår bare de lokalitetene som skal skjøttes som slåttemark
Skjøtselsplanmal 2012

Nevnes bør også Bøenseter i Aremark i Østfold; her vokser bl.a. bakkesøte, stavklokke, marinøkkel, gullkløver, nattfiol, harerug, blåknapp, solblom, enghaukeskjegg og griseblad. Gode insektforekomster med flere nye arter for Norge er også registrert her. I Hedmark finnes flere enger innen Gravberget-området i Våler kommune. Karakteristiske arter for disse engene er småengkall, knollerteknapp, prestekrage, gulaks, karve og harerug samt skogmarihand, hvitbladtistel og ballblom i enkelte friskere partier. Disse engene er fortsatt i hevd ved slått og har ikke blitt gjødslet. I Stange kommune finnes rikere engtyper ved Oppset med bl.a. brudespore, flekkgriseøre, solblom og storblåfjær. Stjerneområder med artsrik frisk fattigeng, boreal slåtteeeng og/eller frisk næringsrik eng finnes også i Buskerud i øvre Numedal og Hallingdal. Rygh-setra i Nedre Eiker, som skjøttes av Naturvernforbundet, bør også nevnes.

I Oslofjorden finnes rester av slåttemarker på kambrosilur bl.a. på Hovedøya. Her finnes eng (knollmjødurtenge) som domineres av smaltimotei og har et stort artsmangfold med bl.a. aksveronika, fagerknoppurt, enghavre, gullkløver, bakkekløver og rundskolm. Denne enga har skjøtelsesplan og slås årlig.

En viktig lokalitet med kalkrike tørrenger med arter som dunhavre, hjertegras, marianøkleblom, flekkmure, gjeldkarve, flekkgriseøre og gulmaure finnes i Telemark, på Marker-gårdene i Skien. Viktige dunhavreenglokaliteter finnes også i sentrale fjellstrøk. Slåttemarkene i Vågå i Oppland var eksempel på det med karakteristiske arter som bitterblåfjær, blåmjelt, fjellnøkleblom, marinøkkel, bakkesøte og brudespore (Norderhaug 1988). Restenger av denne typen er viktige å ivareta. På kambrosiluren i dalførene fantes det tidligere knoppurteng, men de fleste av disse kalktørrengene har forsvunnet. En av de viktigste gjenværende kalktørrengene på Østlandet finnes på Gile, Østre Toten. Den er artsrik med arter som markmalurt, dragehode, bakkestarr, smånøkkel og mange rødlistete arter av beitemarkssopp.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent!

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev. hesjes før det fjernes. Bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihand er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteeareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteeenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egne steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt bånd rundt treet nedenfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjødukt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med lå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNs hjemmesider: <http://miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

B. Spesiell del: (se veiledning til tabellen nederst i dokumentet)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten Prinsen			Kommune Bærum		Områdenr.
ID i Naturbase BN00046395		Sist registrert i felt av: Solfrid Helene Lien Langmo			Dato: 13.07.2015
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige)					Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:
Olsen, K. M.				Feltundersøkelser	
Blindheim, Terje				Feltundersøkelser	
Bronger, Cees				Innmeldte opplysninger	
Bronger, C.	1986	Ostøya i Bærum. Botaniske verneverdier og vegetasjonskartlegging. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.		Litteratur	
Flatby, S.	1994	Verdifulle kulturlandskap i Oslo og Akershus fylker. Oversikt over prioriterte områder. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen.		Litteratur	
Abel, K., Thylén, A., Blindheim, T. og Olsen, K.M.	2013	Kartlegging av dragehode og åpen kalkmark i Oslo og Akershus 2012.. BioFokus-rapport 2013-8. ISBN 978-82-8209-267-8. Stiftelsen BioFokus. Oslo		Litteratur	
Cees Bronger				Vitenskapelige samlinger	
Langmo, S. H. L. & Oldervik, F.	2015	Skjøtselsplan for Prinsen på Ostøya i Bærum kommune, Akershus Fylke. Bioreg AS rapport 2015 : 24. ISBN: 978-82-8215-306-5. Fylkesmannen i Oslo/Akershus. Miljøvernavdelingen.		Litteratur	
Hovednaturtype: Slåttemark (D01)		60 % andel		Utforminger:	
Åpen kalkmark (B13)		40 %			
Tilleggsnaturtyper: Ingen				Rik slåttemarkskant 30 % andel	
				Rik slåttetørreng 30 % andel	
				Åpen grunnlendt kalkmark i Oslofeltet 30 % andel	
				Eksponeerte kalkberg i Oslofeltet 10 % andel	
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Smånøkkel (NT)		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God		Slått	Torvtekt
20 - 50 m		Svak	x	Beite	Brenning
50-100 m		Ingen		Pløying	Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
Vegetasjonstyper:					
Tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6)					
Bergknaus og bergflate av Oslofjordutforming (F3f),					
Urterik kant av blodstorkenebb-utforming (F4a)					
Kantkratt (F5)					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Lokalitetsbeskrivelsen er hovedsakelig utarbeidet av Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS med utgangspunkt i en naturfaglig undersøkelse utført den 13.07.2015. Undersøkelsen ble foretatt på oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, og formålet var å utarbeide skjøtselsplan for lokaliteten med tanke på å ivareta verdifulle slåttemark og åpen kalkmark innenfor lokaliteten, samt det svært verdifulle artsmangfoldet knyttet til disse naturtypene. Lokaliteten er tidligere oppsøkt og beskrevet ved flere anledninger, både i forbindelse med kartlegginger av flora og insektsfauna. Ved undersøkelsene ble det klart at mye av lokaliteten i dag ikke fremstår som åpen kalkmark, men snarere som et sammensatt område med naturtyper som kalkskog, mer eller mindre gjengrodd slåttemark, åpen kalkmark og et stort areal med plen og tilhørende kantsoner. Av den grunn er avgrensningen foreslått betydelig innskrenket, samtidig som en god del av lokaliteten er foreslått innlemmet i Dronningåsen (BN00046405), og plenarealene er foreslått holdt utenfor lokalitetene i området. Lokalitetsbeskrivelsen er delvis basert på eksisterende beskrivelse i Naturbase, men oppdatert, særlig i forhold til avgrensning, samt nyeste faktaark for naturtypene fra 2015. Lokaliteten ligger innenfor Oust naturreservat, og også innenfor det helhetlige kulturlandskapet Borøya og NV del av Ostøya (KF00000166).

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Lokaliteten består av en lav åsrygg og et nes helt nordvest på Ostøya i Bærum kommune, og som strekker seg i sørvestlig-nordøstlig retning. Neset avgrenses naturlig av sjøen, og åsryggen avgrenses for det meste av skog, samt mer gjengrodde arealer på det som trolig er tidligere jordbruksmark (Kunstmarseng etter NiN 2.0) nordvest for husene. I sør avgrenses lokaliteten av plenarealer og sommerhus. Historiske kilder antyder at lokaliteten trolig har vært skjøttet med ekstensivt beite, og noe av den også trolig med slått. Lokaliteten har i dag ingen skjøtsel, og bærer tydelig preg av begynnende gjengroing. Noe krattskog ble i følge nåværende eier fjernet i 2014. (Jan Otto Ringdal, pers. medd.). Denne krattryddingen er et ledd i skjøtsel av Oust naturreservat, som lokaliteten er en del av. Området hører geologisk til Oslofeltet, og berggrunnen består av kalkrike kambrosiluriske sedimentbergarter. Jordsmonnet er for det meste grunnlendt men noe dypere enkelte steder nærmest husene. Stedvis, og særlig i vest finnes også en del bart fjell. Av Moen (1998) kan en se at lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone, og på grensen mellom klart oseanisk (O2) og svakt oseanisk (O1) vegetasjonssesjon.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Lokaliteten er avgrenset som slåttemark av utformingene rik slåttemarkskant (30 %) og rik slåttetørring (30 %). I tillegg finnes betydelige arealer med åpen grunnlendt kalkmark, for det meste av utformingen åpen grunnlendt kalkmark i Oslofeltet (30 %), men med innslag av eksponerte kalkberg i Oslofeltet (10 %). Stedvis, og særlig i nordøst mot skogen, finnes overganger mot svært artsrike kantkratt. Særlig åpen kalkmark nakne berg opptrer i finskala mosaikk vest i lokaliteten. Slåttemark inngår i T32 Semi-naturlig eng etter NiN 2.0. Vegetasjonstype er hovedsakelig tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6), med innslag av bergknaus og bergflate av Oslofjordutforming (F3f), urterik kant av blodstorkenebb-utforming (F4a), og kantkratt (F5). Slåtteeeng er oppført som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011. På samme liste er åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone oppført som sårbar (VU).

ARTSMANGFOLD:

Vegetasjonen kan samlet betegnes som kalktørring og typiske karplanter er blåklokke, dunhavre, dunkjempe, enghavre, engknoppurt, engnellik, engtjæreblom, fagerklokke, fagerknoppurt, flekkgrisøre, gjeldkarve, gul gåseblom, gulmaure, hestehavre, hjerte gras, hjorterot, hårsveve, marinøkkel, prestekrage, rødknapp, skogsvever og åkermåne. I tillegg ble sjeldnere arter som aksveronika (VU), dragehode (VU) (flere delpopulasjoner med mange rosetter), knollmjørdurt (NT), nikkesmelle (NT), smaltimotei (VU) og stjernetistel (NT) registrert. I kantsoner forekommer i tillegg blant annet blodstorkenebb, harekløver, lakrismjelt og skogkløver. I mer grunnlendte partier og særlig vest i lokaliteten finnes i tillegg til mange av de nevnte artene også blant annet bakketimian, bergskrinneblom, bitterbergknapp, blåkoll, fjelllodnebrege, gressløk, hvitbergknapp, markmalurt, murburkne, nakkebær, sandarve, smånøkkel (NT), strandløk, tårnurt og vill-lin. I busk- og tresjiktet forekommer blant annet gran, furu, einer, ask (VU), slåpetorn, kjøtttype, bustnype og dvergmispel.

Tidligere lokalitetsbeskrivelse omtaler i tillegg blant annet insektartene hagehumle, stor humleflue og bakkesmyger, samt granmose, bakkefiol, snau bergskrinneblom, geitskjegg og bakkestarr. De fleste registreringene ligger også i Artskart.

Det er stort potensial for en rik og sjelden insektsfauna med arter knyttet til åpen, varm, solrik og urterik mark. I følge Artskart er arter som blodengmott (CR), kløverblåvinge (NT) og dragehodeglansbille (EN) registrert i området nær Prinsen og Dronningen. Sistnevnte finnes med stor sannsynlighet også innenfor lokaliteten. I tillegg ligger mange registreringer av andre rødlistete insekter i Artskart med beskrivelse Ostøya, og uten oppgitt koordinatpresisjon. Blant disse er heroringvinge (EN), almejtjertvinge (VU), slåpetornstjertvinge (NT) og grønn engmott (VU). Også for andre artsgrupper som lav, moser og grasmarkssopp er det stort potensial for forekomst av sjeldne og rødlistede arter.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Hele Ostøya har tilhørt Oust gård (gnr 44), og Prinsen er en husmannsplass under denne gården (Mohus, 1987). Marthinsen (1983) antyder at bosetningen på Ostøya kan være fra eldre jernalder (ca 500 f. Kr. til 550 e. Kr). I følge samme kilde kan navnet Ost stamme fra det urgermanske ordet unsti som skulle bety «den gode øya.» Videre hevdes det at det er uvisst hvorvidt det har vært bosetning på øyene her ute like lenge som på fastlandet. Vi får også opplyst at det fra gammelt av var to bruk på øya, men at disse senere ble slått sammen til ett. Om Oust finnes mye litteratur, ettersom dette var en storgård. Her var det i følge Myhre (1982) dyrket mye gras. Det meste ble brukt som fôr til egne dyr, men en del ble også solgt til fastlandet som fôr til Oslos mange hester.

Prinsen er i følge Mohus (1987) registrert i husmannsmanntallet som Printsens allerede i 1771, med en beskrivelse av at husene var svært dårlige, men at det ble reist nye. Videre opplyses at det i 1865 var to hus på plassen. Ellers finnes det ikke mye om Prinsen i kildene, men om den andre husmannsplassen i området, Dronningen finnes flere beretninger. Dyreholdet i Prinsen er ikke kjent, men det er grunn til å tro at også husmannsfolkene her hadde rett til å ha en ku i havnehagene til Oust gård på linje med husmannsfolkene i Dronningen (Myhre, 1982). Selve enga, som i dag er slått som plen, har trolig vært brukt til åker og slåtteeng. Litt nord for husene ble det registrert en rydningsrøys. Myhre (1982) omtaler fra husmannsplassen Dronningen at de hadde rett til å ha nok jord til å sette en tønne med poteter.

I nyere tid er det klart at området har vært gjennom en gjengroingsprosess. Dette er også omtalt i Flatby (1994), som beskriver både Prinsen og Dronningen som gjengroende med blant annet takrørsump og ugraseng. Likevel er store deler av det opprinnelige artsmangfoldet bevart på skinnere partier, noe som gjør lokaliteten svært verdifull.

Nord for den registrerte slåtteenga og like nord for husene i Prinsen, finnes et flatere parti med friskere mjørdurteng. Dette strekker seg i retning den registrerte slåttemarklokaliteten Dronningen V (BN00100179), som ligger like over eiendomsgrensen til Oust gård. Mellom slåtteenga i Prinsen og Dronningen V er det et visst restaureringspotensiale av slåtteeng om det er interesse for dette, og det hadde uansett vært til stor fordel for begge lokalitetene om busker og kratthier hadde vært fjernet slik at sammenhengen mellom lokalitetene kan gjenopprettes.

FREMMEDE ARTER:

Ormehode (LO), sprikemispel (SE), kanadagullris (SE), vinterkarse (SE).

KULTURMINNER:

Ingen registrerte.

SKJØTSEL OG HENSYN

Sein slått, ikke før etter 15. august da en regner med at de fleste plantene har satt frø. Lakrismjelt bør ikke slås i det hele tatt med tanke på sommerfuglarten lakrismjeltblåvinge (CR) og andre rødlistede insekter knyttet til denne arten. Heller ikke dragehode slåes. Avlinga bør hesjes/tørkes på bakken minimum to dager slik at den kan sette frø før den fjernes fra lokaliteten. Områder med bergknauser eller svært grunnlendt mark som inngår i slåttemarka skal ikke slås. Fremmede busker/kratt i tillegg til alt av ungfuru, berberis og det meste av eineren fjernes. I nord og øst må det tynnes kraftig mot skogen, og blant annet må mye ung ask (VU) fjernes, da denne sprer seg svært raskt her. Også fremmede arter som kanadagullris og vinterkarse bør fjernes. Særlig gjelder dette førstnevnte som finnes i store mengder rundt kantene av plena og huset, og denne bør slås flere ganger per sesong for å unngå spredning. Lokaliteten må ikke pløyas, grøftes, gjødsles eller sprøytes.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Det fins tre små slåttemarkar på Brønnøya, en på Nesøya, og en på Borøya, men dette er fragmenter av det som en gang var. Ostøya med alle sine lokaliteter har tidligere representert et helhetlig kulturlandskap, selv om sammenhengen mellom Oust gård og husmannsplassene i Dronningen og Prinsen nå er borte. Prinsen og Dronningen utgjør sammen med Borøya også et helhetlig kulturlandskap beskrevet av Flatby (1994). Prinsen og Dronningen har kalktørrenger som har blitt holdt i en viss hevd. Denne typen landskap var tidligere mye vanligere på øyene i Indre Oslofjord, men er nå i stor grad grodd igjen. De gjenværende fragmentene har således også stor kulturhistorisk verdi.

VERDIBEGRUNNELSE:

Slåttemarkar og kalktørrenger i Oslofeltet er et hotspot-miljø med stort potensial for forekomst av rødlistede arter. Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015 oppnår lokaliteten høy vekt på arts mangfold, rødlistearter, areal og landskapsøkologi, og middels vekt på tilstand og hevd. Om en ser på slåttemarksdelen isolert sett oppnår den middels vekt på parameteret typevariasjon, men om en også inkluderer grunntypene av grunnlendt mark og nakent berg, scorer den høyere også på dette parameteret. Sammen med forekomster av rødlistede naturtyper, rødlistede arter, og potensialet for flere slike, er det liten tvil om at lokaliteten skal ha verdien Svært viktig – A.

SKJØTSELSPLAN – PRINSEN

DATO skjøt-selsplan: 01.12.2015	UTFORMET AV: SOLFRID HELENE LIEN LANGMO		FIRMA: BIOREG AS	
UTM 32 N Ø587276 N6638952	Gnr/bnr. 44/688	AREAL (nåværende): Ca 15,6 daa (Totalareal) Av dette er: 5,6 daa Slåttemark 6,5 daa Ekstensiv slåttemark 3,5 daa Åpen kalkmark NB! Her ser totalandelen slåtteareal uforholdsmessig høyt ut i forhold til det som står i lokalitetsbeskrivelsen på grunn av at det forekommer en god del åpen kalkmark særlig innenfor det ekstensive slåttearealet!	AREAL etter evt. restaurering: -	Del av verneområde? Ja
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Øystein Røsok, Fylkesmannen i Oslo og Akershus Jan Otto Ringdal, Grunneier		Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Telefon, epost og intervju i forbindelse med feltarbeidet		
<p>MÅL: <u>Hovedmål for lokaliteten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjennom aktiv skjøtsel, fortrinnsvis slått og krattrydding, å videreutvikle en svært verdifull slåttemark av kalktørrengtype, med tilhørende rikt arts-mangfold, samt omkringliggende arealer. Slåttemarka skal være uten fremmede arter, med lavt innhold av busker og trær. De delene av lokaliteten som er mer grunnlendt slås mer ekstensivt, mens åpen kalkmark ryddes for busker og kratt. Økologiske prosesser skal fungere, med økende innslag av habitatspesialister knyttet til slåttemark. <p><u>Konkrete delmål:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Engarealene innenfor lokaliteten skal ikke gro igjen - Arealene med åpen kalkmark skal ikke gro igjen - Det skal ikke gjødsles, pløyes eller sprøytes. - Fremmede arter, særlig i de høyeste kategoriene fjernes <p><u>Ev. spesifikke mål for delområde(r):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Områder med åpen kalkmark og nakne berg (merket med rød avgrensning på kartet), inkludert svært grunnlendte områder inne i slåttearealet, skal holdes åpne gjennom rydding. - Områder med grunnlendt slåttemark (heretter kalt ekstensiv slåttemark)(merket blått på kartet), skal holdes åpne gjennom ekstensiv slått, dvs. sjeldnere enn hvert år. Her legges det opp til slått hvert 4. til 5. år. - Områder med slåttemark (merket med grønt på kartet), skal holdes åpne gjennom årlig sein slått. <p><u>Tilstandsmål arter:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lakrismjelt skal ha minst like mange forekomster som påvist i 2015 (minimum 2 forekomster med mange planter). Lakrismjeltblåvinge (CR) regnes nå som utdødd, men ved en eventuell tilbakeføring av arten, er det likevel viktig at vertsplanten har gode bestander. Aktiv skjøtsel av lokaliteten og omkringliggende områder kan også bidra til spredning av planten, og dermed også begunstige en eventuell bestand av lakrismjeltblåvinge. - Dragehode skal ha minst like mange forekomster som påvist i 2015 (minst 10 forekomster og flere hundre planter) - Aksveronika, knollmjørdurt, stjernetistel og andre planter knyttet til grunnlendt kalkrik mark skal forekomme i like store mengder som i 2015 <p>- Habitatspesialister Slåttefaviserte arter som rødkløver, dunhavre, hestehavre, engknoppurt, flekkgrisøre, hjerte gras, prestekrage, samt basekrevende arter som dunkjemp, gjeldkarve, fagerknoppurt, nikkesmelle (NT), knollmjørdurt (NT), stjernetistel (NT), smaltimotei (VU) og blodstorkenebb skal ha mulighet til å spre seg der jordsmonnet er grunt nok, uten å bli skygget ut av høyvokste grasarter og storvokste urter. Hjorterot bør holdes under oppsikt for å forhindre at denne tar over og dominerer totalt i enkelte partier.</p> <p><u>Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mispelartene som ikke forekommer vilt i området skal fjernes - Sorbusarter som ikke forekommer vilt i området skal fjernes - Vinterkarse skal fjernes der denne er et problem - Kanadagullris skal fjernes både innenfor og i kantene av lokaliteten, og gjerne også rundt resten av plena. - Der det er kraftig frøformering av gran/furu skal småplanter/ugfuru og også en del av de eldre trærne fjernes - Der det er kraftig frøformering av ask skal småplanter fjernes, særlig i kantsonene mot nord - Øvrige arter oppført på Norsk svarteliste skal registreres og fjernes. Spesielt arter i kategoriene SE (Svært høy risiko) og HI (Høy risiko). - Mekanisk bekjempelse skal alltid foretrekkes fremfor kjemisk bekjempelse så lenge det er valgmulighet. 				

Skjøtselstiltak, grove trekk

1. Slått

Arealer som skal **slås sent hvert år** er merket med grønt på kartet. Dette er arealer som er å regne som gammel slåtte/beitemark med noe tykkere jordsmonn. Slått helst mellom 15. august og 1. september, da de fleste plantene har fått satt modne frø. Etter slått tørkes gresset et par dager på bakken for best mulig frøspredning, før det rakes sammen og kjøres vekk. Ved tørking er det viktig at en vender graset flere ganger (roter i det med en rive) slik at det ikke blir liggende som et kompakt lag og mugner. Prøv å unngå slått av dragehode og lakrismjølt, og særlig der disse opptrer i større bestander. Her slår en kun områdene rundt bestandene. Her bør en vurdere slått med ljà eller lignende utstyr for best mulig presisjonen. Det er en forutsetning at de som utfører skjøtsel er i stand til å identifisere de to artene, både med og uten blomster. Det slås rundt busker som skal bevares. Eventuelle små fjellknauser eller flekker med svært grunnlendt mark som inngår i arealet slås ikke.

Arealer som skal **slås hvert 4.-5.år** er merket med blått på kartet. Dette er arealer med tynt sammenhengende jordsmonn. Her legger en opp til en rullering slik at deler av dette arealet slås hvert år, men at det er 4-5 år mellom hver gang samme område slås. Noe slås altså år 1 og 5 og noe år 2 og 6 osv. For slåttene gjelder de samme prinsippene om sen slått, helst mellom 15. august og 15. september, bakkedørking av avlinga før den kjøres vekk og å unngå slått av lakrismjølt. Dragehode kan nok tåle dette, men prøv med slått av noen planter for å se om den tåler det eller ikke før dette gjennomføres konsekvent.

Det er en fordel om det både nær lakrismjølt og dragehode varieres hvorvidt absolutt alt gresset blir slått eller hvorvidt det settes igjen noe. Dette for å øke mengden ulike mikrohabitater nær plantene.

2. Rydding av skog, busker og kratt

Det skal ikke være skog på de arealene som slås hvert år. Rydding skjer ved behov i forbindelse med slått. Ryddeavfallet fjernes og brennes/deponeres utenfor lokaliteten. OBS! Sjekk lokale brannforskrifter. Alt av ungfuru, lauvkratt og unge lauvtrær (herunder også ask (VU)), einer, berberis og gran fjernes. Busker som dvergmispel, bustnype og asalarter spares, til dels også slåpetorn, men fortrinnsvis i kantene av slåttearealet.

Også innenfor arealer som skal slås hvert 4. 5. år, kan enkelte kratt av eks sprikemispel, dvergmispel og rosekratt spares.

De delene av lokaliteten som er å regne som **åpen kalkmark eller nakne berg**, og som ikke skal ha slåtteskjøtsel er merket med rød omramming på kartet. Her er det tilstrekkelig å fjerne alt av ungfuru, lauvkratt og unge lauvtrær (herunder også ask (VU)), einer, berberis og gran fjernes. Busker som dvergmispel, bustnype og asalarter spares, til dels også slåpetorn, kan spares. Mye av dvergmispelbuskene innenfor lokaliteten er sterkt krypende, og det vil være skadelig for artsmangfoldet om de rives opp. Rydding gjøres hvert 2. til 5. år, alt etter behov.

3. Rydding av svartelisterarter

Vinterkarse og kanadagullris må lukes før frøing. Det kan bli nødvendig å luke flere ganger i sesongen.

Andre svartelisterarter som berberis må registreres nærmere og bekjempes.

Om det påvises svartelisterarter innenfor lokaliteten, og gjerne også i området mellom Dronningen V og slåttemarka i Prinsen, skal disse fjernes.

4. Restaurering

Nord og nordvest for husene og inn mot eiendomsgrensen kan skogen gjerne åpnes opp forholdsvis mye, slik at skyggeeffekten på bakken, samt på den registrerte slåttemarkslokaliteten, Dronningen V like nord for eiendomsgrensen minsker. Dette må gjøres over en tidsperiode på flere år da en ellers risikerer stort oppslag av kratt, og stor gjødseleffekt av de råtnende trerøttene. Ryddingen gjøres gjennom fjerning av busker og kratt av blant annet ask (VU), einer, gran, ungfuru og en del eldre furu. En del av de større furu- og grantrærne kan godt stå igjen sammen med stedegne arter som sprikemispel og bustnype.

Nordvest for husene og nedover mot sjøen finnes et søkk med friskere mark og stort oppslag av mjøddurt og busker. Buskaset kan med fordel fjernes, mens større trær av furu, bjørk og gran kan stå igjen. Det er en fordel om arealer dominert av mjøddurt ryddes og slås, men dette er ikke et krav. Ved årlig slått, i første omgang tidlig i sesongen (rundt St.Hans-tider), kan dette arealet på lengre sikt, og hvis det er ønske om det, utgjøre et potensielt restaureringsareal (merket grønt på kartet). Ved målrettet skjøtsel kan en på lang sikt gjenopprette kontakten mellom slåttearealene i Prinsen, og de mindre slåttearealene på Dronningen V og Dronningen S like nord for eiendomsgrensen. Om det er ønske om rydding av dette området er det en forutsetning med samarbeid mellom Oust og Prinsen, noe som vil være en stor fordel for slåttearealene på begge sidene av eiendomsgrensen.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
Generelle tiltak: Årlig slått av de åpne engarealene Ekstensiv slått av mer grunnlendt mark			
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Fjerning av skog, busker og kratt, herunder også fjerning av ryddeavfallet			
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:			

UTSTYRSBEHOV:
 Tohjulsåmaskin, ljà, ryddesag, rive, høygaffel, presenning, sag, greinsaks.

OPPFØLGING:
 Skjøtselssplanen skal evalueres innen, 5 år:
 Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

Tilskudd søkt år:	Søkt til:
Tilskudd tildelt år:	Tildelt fra:

Skjøtselssavtale parter:

ANSVAR:
 Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselssplanen.

Kilder

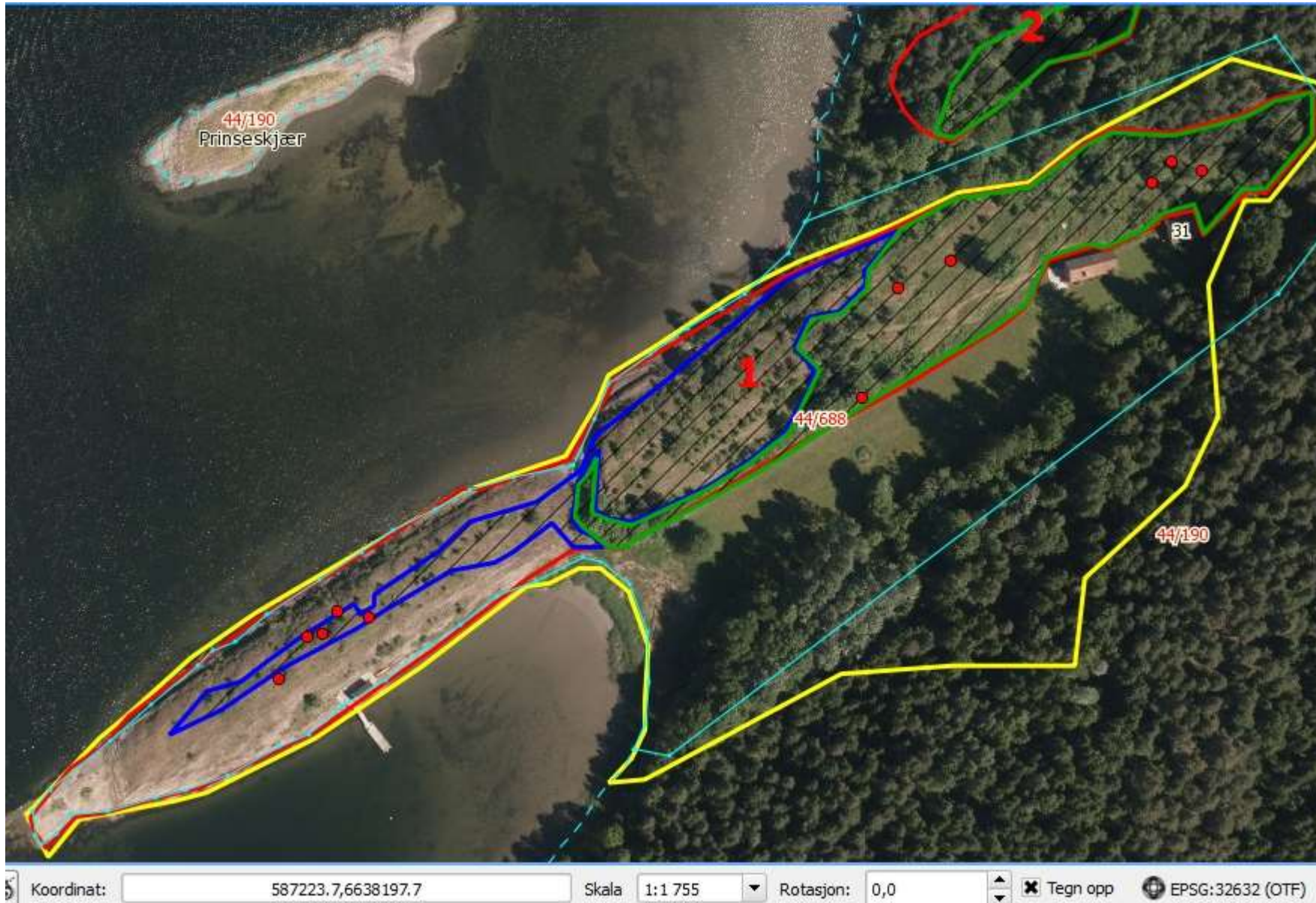
- Abel, K., Thylén, A., Blindheim, T. og Olsen, K.M. 2013. Kartlegging av dragehode og åpen kalkmark i Oslo og Akershus 2012.. BioFokus-rapport 2013-8. ISBN 978-82-8209-267-8. Stiftelsen BioFokus. Oslo
- Artsdatabanken. 2010. Artsdatabankens faktaark ISSN1504-9140 nr. 123. Lakrismjeltblåvinge.
- Bendiksen, E., Brandrud, T.E., Markussen, J. A. 2012. Forvaltningsplan for Oust naturreservat. Fylkesmannen i Oslo og Akershus.
- Bjureke, K. 2002. Registrering av botanisk mangfold på øyene i Indre Oslofjord, Nesodden - og Oslo kommune. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen. Rapport 2002 - 1.
- Bronger, C. 1985. Ostøya i Bærum. Botaniske verneverdier og vegetasjonskartlegging. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.
- Flatby, S. 1994. Verdifulle kulturlandskap i Oslo og Akershus. Oversikt over prioriterte områder. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.
- Endrestøl, A., Hansen, L.O., Aarvik,L., Berggren, K. og Fjellberg, A. 2011. Registrering og overvåking av utvalgte insektarter i Oslo kommune IV. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 2, 1-104.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 2005. Verneplan for Indre Oslofjord. Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkkysten. Delplan for Oslo og Akershus fylker. Høringsforslag april 2005. Rapport.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 1999. Naturfaglige registreringer i Oslo og Akershus 1993-97. "Verneplan for Oslofjorden". Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen, rapport 1999: 2: 1-132
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge ISBN: 978-82-92838-40-2.
- Langdalen, E. & Gabrielsen, E.1971. Vern og sikring av naturmiljø og kulturlandskap i Bærum kommune. Institutt for hagekunst, Institutt for jordskifte og eiendomsutforming, Norges Landbrukshøyskole.
- Marthinsen, L. 1983. Asker og Bærum til 1840. Universitetsforlaget
- Mohus, A. 1987. Stedsnavn i Bærum. Oppmålingsvesenet
- Thylén, A. og Reiso, S. 2014. Skjøtselsplan for slåttemark 2013. Prestejordet, Ostøya. Bærum kommune, Akershus. BioFokus-rapport 2014-11
- Verneplanutvalget for Oslofjorden. 1999. Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten. Utredning for DN (Direktoratet for naturforvaltning) 1999, nr.8: 1-274.
- www.artskart.artsdatabanken.no
- www.gislink.no
- www.kart.finn.no
- www.kart.naturbase.no
- www.lovdatabank.no Forskrift om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 32, fredning av Oust naturreservat, Bærum kommune, Akershus.

Ortofoto/kart

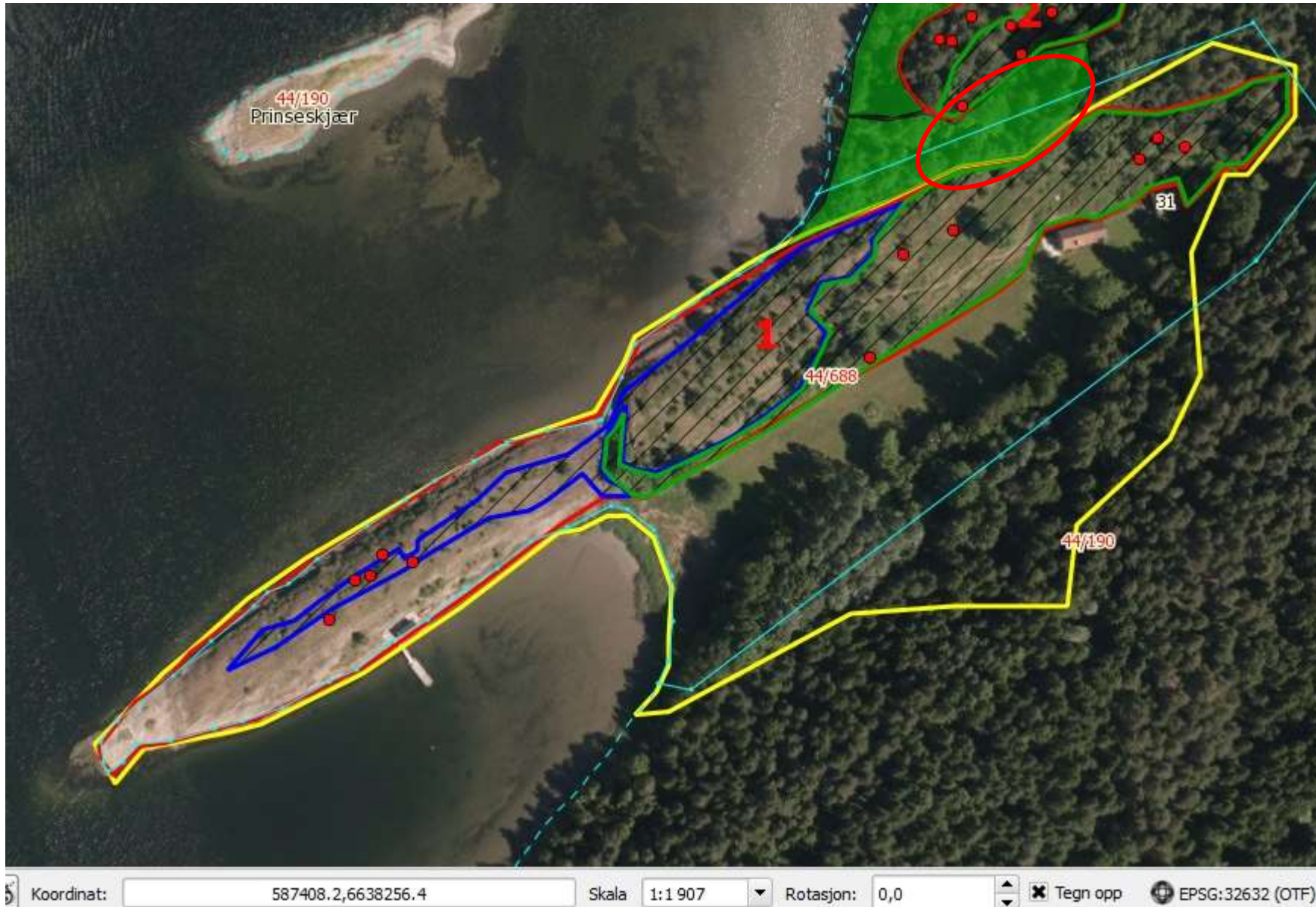

Figur 2. Kartet viser de fire lokalitetene med slåtte-
mark/åpen kalkmark nord-
vest på Ostøya. Dette er;
Lokalitet nr 1. Prinsen
Lokalitet nr 2. Dronningen V
Lokalitet nr 3. Dronningen S
Lokalitet nr 4. Dronningen

Eiendomsgrensene rundt
husmannsplassene Prinsen
og Dronningen er merket
med lysegrønne tynne lin-
jer.

Figur 3. Arealet som er merket med grønt på kartet utgjør arealet som skal slås hvert år. Arealet merket blått utgjør arealer som skal slås hvert 4. -5. år, mens resten innenfor den røde avgrensningen er regnet som åpen kalkmark, og skal bare ryddes for busker og kratt med jevne mellomrom for å hindre gjengroing. Resten av den opprinnelige avgrensningen er merket med gult. Som en ser er denne betydelig revidert; plenarealet er utelatt, og resten sør for husene er inkludert i lokaliteten Dronningåsen, som er beskrevet som kalkskog. Eiegrensene rundt Prinsen er markert med tynn lys blå linje. I nord skimtes litt av den ene av slåttemarkslokalitetene som er registrert mellom Prinsen og Dronningen, og som tilhører Oust gård (Dronningen V, Lokalitet nummer 2). Forekomster av dragehode er merket med røde punkter.

Figur 4. Her ser en restaureringsarealet nord for husene i Retning Dronningen V (Lokalitet nr. 2), merket med grønt. Det er viktigst å fokusere på arealet umiddelbart mellom lokalitetene, innenfor den røde ellipsen.

NB! Det er to ulike restaureringsarealer her, og det nordligste som så vidt skimtes i øvre bildekant, strekker seg langs skråningen nord for Dronningen V (Lokalitet nr. 2) mot Dronningen S (Lokalitet nr. 3) utenfor bildet.

Bilder

Figur 5. Grunnlendt kalkmark lengst vest i lokaliteten med lite oppslag av busker og kratt, totalt dominert av strandløk og gressløk, men også med blant annet aksveronika (VU), nikkesmelle (NT), oksetunge, hjorterot, smånøkkel (NT) og dragehode (VU). Her er slått ikke nødvendig, men regelmessig rydding av busker og kratt må til for å unngå gjengroing og tap av artsmangfold. (Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 6. Vest i lokaliteten finnes en mosaikk mellom kalktørreng, åpen kalkmark og nakent berg. I områder med kalktørreng kan slått hvert 4. til 5. år sammen med rydding av kratt forhindre gjengroing. Nakne berg og de aller mest grunnlendte partiene slås ikke. (Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 7. Artsrik kalkmark der ekstensiv slått hvert 4.-5. år trolig kan etterligne tidligere ekstensiv slått/beite. Stort ryddebehov, og rydding bør skje over en periode på flere år. Området er svært artsrikt. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 8. Slåttemark like nord for husene. Her er årlig slått riktig skjøtsel. Også i dette området trengs en del krattrydding. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 9. Slåttemarkskant nord for husene med behov for mye krattrydding. Også dette området er svært artsrikt med blant annet dragehode (VU) og lakrismjelt. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 10. Nordvest for husene mot grensen mot Oust gård, og nedover mot sjøen finnes et flate-
re parti med dypere jordsmonn dominert av mjødukt. Innimellom finnes imidlertid en del kul-
turmarkseng-arter som fuglevikke, hundegras og skogkløver. Her er det derfor et visst restaure-
ringspotensiale som slåttemark om interessen for dette er til stede. Busker og kratt kan med
fordel fjernes. Dette vil uansett om slåtteskjøtsel opptas eller ikke, være en fordel både for
slåttemarka i Prinsen, og slåttemarklokaliteten registrert på andre siden av eiendomsgrensa.
(Foto; Solfrid Helene Lien Langmo. Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 11. Nord for husene er slåttemarka og den grunnlendte marka helt gjengrodd. Mye domineres av liljekonvall. Her vil vi komme med forslag om at skogen, og særlig i kanten mot slåttemarka like nedenfor, tynnes kraftig, men ikke slåtteskjøtsel, så sant dette ikke er av interesse. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Artsbilder

Figur 12. Smaltimotei (VU) er en sjelden gressart som primært er knyttet til kalkrike tørrenger. I Prinsen finnes flekkvis gode bestander av arten. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 13. Dragehode (VU) er en prioritert art med egen forskrift. I Prinsen forekommer denne stedvis rikelig. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Figur 14. Lakrismjelt finnes noen få steder i Prinsen. Der den finnes er det gode forekomster av arten. Tidligere på sommeren har denne erteplanten gule blomster. Arten er fortrinnsvis knyttet til skogkanter, kantkratt og bryn på baserik grunn. Planten er livsviktig for den sjeldne sommerfuglarten lakrismjeltblåvinge (CR), som kun er kjent fra noen få lokaliteter i Oslo og Akershus. Arten regnes nå som utdødd. Også flere rødlistede insektarter er direkte knyttet til denne planten. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 13.07.2015).

Artsliste

Aksveronika (VU), **ask** (VU), **bakkemynte***, **bakketimian**, bergmynte, bergskrinneblom, bitterbergknapp, blodstorkenebb*, **blåklukke**, blåkoll, bustnype, **dragehode** (VU) (flere delpopulasjoner med mange rosetter), **dunhavre**, **dunkjempe**, dverg-mispel, einer, **enghavre***, **engknoppurt***, **engnellik**, **engtjæreblom**, **fagerklokke**, **fagerknoppurt**, fingerstarr*, fjell-lodnebregne, fjellrapp, **flatrapp**, **flekkgrisøre**, **flekkmure**, **fløyelsmarikåpe**, furu, **gjeldkarve**, gran, gressløk*, gul gåseblom, **gulmaure***, **harekløver**, hengeaks, **hestehavre***, **hjertergras**, hjorterot*, **hvitbergknapp**, **hvitmaure**, **hårsveve**, kantkonvall*, kjøttnype, **knollmjøddurt** (NT)*, kransmynte*, **lakrismjelt**, liljekonvall, marianøkleblom, **marinøkkel**, markmalurt*, murburk-ne, **nakkebær**, **nikkesmelle** (NT), **prestekrage**, **rødknapp***, **rundbelg**, **sandarve**, skogkløver, skogsvever, slåpetorn, **smalti-motei** (VU), **smånøkkel** (NT), **stjernetistel** (NT), strandløk, **sølvmore**, **tiriltunge***, tårnurt, **vill-lin*** og åkermåne*.

Tyngdepunktarter, skillearter og kjennetegnende arter for semi-naturlig eng er merket med fet skrift. Om en summerer, kommer en opp i 40 arter, noe som er et svært høyt tall. I tillegg finnes også en del typiske kantarter som ikke er merket, men som er typiske for slåttemarkskant, blant annet gul gåseblom, skogkløver og blodstorkenebb.

Dominerende arter er merket med stjerne. Enkelte arter dominerer bare deler av lokaliteten.

Veiledning til skjøtselsplanskjemaet, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplan) og Skjøtselsplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006 <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

***Områdenavn:** Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivingsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

***Områdenr.:** Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

IID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

***Registrert av: (Inventør/kartlegger):** Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

***Tidligere registrert:** Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

***Naturtype:** Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

***Verdi:** A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

***Stedkvalitet:** Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

***Områdebeskrivelse:** Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtelses- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtselsplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersoner beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensingen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. **Bruk:** Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For *tilstand* angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men graseligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verddivurdering, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsplan

Dato skjøtelsplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet, **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsplanprosessen, slik at skjøtelsplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Rødlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtelsen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle.* Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstysbehov: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsavtaler med mer.